

LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORIJS ARCHYVAS

FONDAS NR. 80 (SA)

UKMERGĖS PILIES TEISMAS

ВИЛКОМИРСКИЙ ГРОДСКИЙ СУД

**PILIES TEISMO TVIRTINAMŲJŲ, EINAMŲJŲ REIKALŲ AKTŲ
IR DEKRETŲ KNYGŲ; TVIRTINAMŲJŲ, EINAMŲJŲ REIKALŲ
AKTŲ IR DEKRETŲ PROTOKOLŲ; SUMARINIŲ, TAKTINIŲ,
ORDINARINIŲ IR KT. REJESTRŲ APYRAŠAS NR. 1**

CHRONOLOGINĖS RIBOS: 1596–1812 m.

LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORIJOS ARCHYVAS

PAŽYMA APIE UKMERGĖS PILIES TEISMO FONDAŲ NR. 80 (SA)

2009-04-28 Nr. A-19

Vilnius

I. INFORMACIJA APIE FONDO SUDARYTOJĄ

Pilies teismai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (toliau – LDK) atsirado po 1564–1566 m. teisminės-administracinės reformos. 1564 m. Bielsko seimo nutarimai ir 1566 m. priimtas II Lietuvos Statutas sudarė naujo LDK administracinio suskirstymo pagrindus. Naujuose teritoriniuose vienetuose – pavietuose buvo įsteigti pilies, žemės ir pakamario teismai. Pagal šį naują teritorinį padalijimą Ukmergės pavietas priklausė Vilniaus vaivadijai. Į šios vaivadijos sudėtį taip pat įėjo Vilniaus, Ašmenos, Lydos ir Breslaujos pavietai. Toks valstybės teritorinis suskirstymas išliko iki pat XVIII a. pabaigos. 1790 m. LDK gyventojų surašymo duomenimis Ukmergės pavieta gyveno 144942 gyventojai, o jo plotas siekė 8970 km².

Pilies teismo veiklą ir funkcijas, kaip ir žemės teismo, detalai reglamentavo II Lietuvos Statuto IV skyrius.¹ Pilies teismas buvo pirma instancija, nagrinėjusi bajorų baudžiamąsias bylas. Jo kompetencijai priklausė sunkių kriminalinių nusikaltimų už kuriuos buvo numatyta mirties bausmė nagrinėjimas. Pagal II Lietuvos Statuto IV skyriaus 30 straipsnį tai buvo bylos dėl bajorų dvarų užpuolimų, bažnyčių nuniokojimų, išžaginių, apiplėšimų, vagysčių, sukčiavimo, dokumentų klastojimo, padegimų, burtų arba kerėjimo, bajoro sužeidimo arba nužudymo. Pabėgusių valstiečių ir tarnų bylos, pagal bajoro valią buvo nagrinėjamos tiek pilies, tiek ir žemės teisme.² Be to pilies teismui tekdavo spręsti ir civilinius ieškinius, susijusius su žemvaldžių baudžiamosiomis bylomis.

Pilies teismo jurisdikcijai priklausė visi pavieta gyvenantys ar žemę turintys bajorai. Tai nebuvo pastoviai veikianti įstaiga, todėl pilies teismas bylų spręsti rinkdavosi kas mėnesį pavieta centre. Sesijos turėjo prasidėti kiekvieno mėnesio pirmą dieną ir trukti dvi savaites. Jos gudų kalboje buvo vadinamos *рочки*, o lotynų – *kadencia*.

Pilies teismas buvo vienintelė institucija pavieta, kurio pareigūnai buvo ne renkami, o skiriami. Jam vadovavo karaliaus skiriamas pavieta teismo seniūnas, o vaivadijos centre – vaivada. Vaivados ir pilies teismo seniūnai, skiriami iš aukštesnių bajorijos sluoksnių ir, būdami užimti kitais svarbiais valstybės reikalais, nevisada turėjo laiko dalyvauti teismo posėdžiuose. Todėl jie II Lietuvos Statuto

¹ ЛАППО, Иван; *Литовский Статут 1588 года* – Kaunas, 1938, T. 2; p. 162-283.

² BUTĖNAS, Domas; *LDK valstybinių ir visuomeninių institucijų istorijos bruožai XIII–XVIII a.* – V; 1997, p.54.

IV skyriaus 37 straipsniu buvo įpareigoti patys sudaryti pilies teismą – savo nuožiūra paskirti savo vietininką (paseniūnį), pilies teisėją ir raštininką. Dėl to pilies teismas dar kartais būdavo vadinamas seniūno teismu. Iš pilies teismo pareigūnų nebuvo reikalaujama specialaus mokslo ar pasirengimo. Užteko to, kad jie gyventų tame pavieta, būtų bajorai, LDK piliečiai, garbingi žmonės, išmaną teisę ir moką gudišką kanceliarijos raštą.

Pilies teisme bylas nagrinėjo ir sprendė visi trys teismo nariai kartu: seniūnas arba jo pavaduotojas paseniūnis, pilies teisėjas ir raštininkas. Vienam iš jų susirgus, arba dėl kitos svarbios priežasties negalint atvykti, teismo sesija neįvykdavo.³ Teisėjas, tris kartus neatvykęs į teismo posėdį, netekdavo savo pareigų. Pilies teismo pareigūnų veiksmai galėjo būti skundžiami žemės teismui, kuris vykdė pilies teismo veiklos priežiūrą. Raštininkas tvarkė pilies teismo knygas, sudarytas iš daugelio bylų (ieškinių), kurių pirmojoje dalyje buvo įrašomi įvairūs teisiniai aktai, o antrojoje dalyje – teisminis bylų nagrinėjimas. Į šias knygas taip pat buvo įrašomi valstybinės reikšmės dokumentai (seimo pasiuntinių instrukcijos, seimelių nutarimai, karaliaus universalai, privilegijos ir kt.). Įrašai pilies teismo knygose turėjo tokią pat notarinę galią, kaip ir žemės teismo knygose.

Teismo pareigūnams darbe padėdavo vazniai. Jie išnešiodavo šaukimus, atlikdavo įvykio vietas apžiūrą, oficialiai patvirtindavo bylos aplinkybes, dalyvaudavo teismo posėdžiuose ir kt. Už smurtą prieš vaznį, įstatymai numatė griežtas bausmes.

Už savo darbą pilies teismo teisėjai ir pareigūnai pastovios algos negavo. Jiems mokėjo pagal Statuto nustatytus įkainius: nuo kiekvienos išnagrinėtos bylos, į knygas įrašyto dokumento ar išduoto jo nuorašo.

Pilies teismas buvo žemutinė instancija, todėl nepatenkinti jo sprendimais galėjo juos apskusti LDK Vyriausiajam tribunolui arba karaliaus teismui. Pilies teismo nuosprendžiai dažnai būdavo labai griežti: mirties bausmė, mirties bausmės paskelbimas už akių t.y. nesugautam nusikaltėliui (infamija), kalėjimas, pilietinių teisių atėmimas ir ištrėmimas (banicija), didelės piniginės baudos. Teismas turėjo savo kalėjimą ir budelį. XVI–XVII a. LDK teismų raštvedyboje vartota senoji rusų kalba, dabar mokslinėje literatūroje vadinama senąja gudų arba LDK kanceliarine slavų kalba. 1697 m. oficialia teismų kalba tapo lenkų kalba.

1792 m. pilies teismai buvo panaikinti. Atsirado vadinamieji žemininkų teismai (*ziemiańskie sądy*). Jie perėmė pilies teismų funkcijas. 1794-10-30 caro įsaku pilies teismai vėl atkurti ir įteisinti.⁴ Lietuvoje jie veikė iki 1831 m.

³ ЛАППО, Иван; *Литовский Статут 1588 года* – Kaunas, 1938, Т. 2; p. p.212.

⁴ РУБИНШТЕЙН, Сергей С. *Хронологический указатель указов и правительственных распоряжений по губерниям Западной России, Белороссии и Малороссии за 240 лет с 1652 по 1892 гг.*- Вильна, 1894, p.161; 184.

1566–1595 m. Ukmergės pilies teismo aktų knygos neišliko, todėl konkrečių žinių apie teismo įkūrimą ir veiklą istorijos šaltiniuose ir mokslinėje literatūroje rasta labai nedaug.

Pagal 1565–1566 m. LDK pavietų ribų nustatymo projektą prie Ukmergės pavieto buvo prijungti Anykščių, Kurklių ir Penionių valsčiai.⁵ Lietuvos Metrikos knygoje Nr. 594 1586–1587 m. minimas Ukmergės seniūnas Povilas Pacas, kurio kompetencijoje buvo pilies teismo sudarymas ir jo pareigūnų skyrimas. Seniausioje išlikusioje 1596 m. Ukmergės pilies teismo aktų knygoje minimi pareigūnai: seniūnas Martynas Giedraitis, paseniūnis Melchioras Gineitas, teisėjas Jurgis Giedraitis ir raštininkas Andrius Krončia.⁶ Šios aktų knygos dokumentuose taip pat išvardyti net 12 vaznių: Valentinas ir Laurynas Grigaravičiai, Stanislovas Zdebskis, Andrius Miserovskis, Petras Pavlovičius ir kt. Tiek daug vaznių buvo reikalinga todėl, kad pilies teismas skirtingai negu žemės teismas posėdžiavo dažniau, nagrinėjo daugiau bylų. Vazniai privalėjo laiku pristatyti bajorams šaukimus į teismą, išvežiojant juos po gana didelį savo plotu Ukmergės pavietą.

Ukmergės pilies teismo sesijos vyko tik Ukmergėje, skirtingai nuo žemės teismo, kuris iki 1775 m. paeiliui dirbo Ukmergėje ir Anykščiuose. 1765 m. Ukmergės seniūnijos inventoriuje buvo pažymėta, „kad nors Ukmergės miestas ir yra pavieto centras, jame iki šiol nėra teismams skirto pastato, kalėjimo bei saugyklos pilies ir žemės teismų aktų archyvams.“⁷ Pilies teismas posėdžiavo patalpose, priklausančiose privatiems asmenims. Tokie asmenys valstybės buvo atleidžiami nuo mokesčių išdui. Taip 1773–1785 m. Ukmergės pilies teismo raštinė rezidavo Kauno gatvėje, dvarininkės Montigailaitės dvarelyje.⁸

Pastato teismų reikmėms statyba buvo susirūpinta tik tada, kai Ukmergės pavieto teismo seniūnu buvo paskirtas Ignotas Morikonis. Jo lėšomis 1787 m. Ukmergėje buvo pradėta teismams skirto pastato statyba bei mūrijami rūšiai teismų aktų knygoms saugoti. Statybos tęsėsi kelis metus, nes pagal 1789 m. Ukmergės miesto inventorių jos buvo dar nepabaigtos.⁹ Vertingų duomenų pateikiama 1787 m. sudarytame pilies teismo archyve saugotų dokumentų apyraše. Jame nurodoma, kad tuo metu archyve be teismo knygų, protokolų ir rejestrų buvo saugomi 53 fascikulai (bylų ryšuliai), kuriuos sudarė 3287 teisiniai aktai.¹⁰ Tai buvo daugiausia taip vadinami dokumentai-priedai, kurie buvo būtini pradedant ir pagrindžiant teisminį procesą.

⁵ VILIMAS, Darius; *LDK žemės teismo sistemos formavimasis (1564–1588)* – V., 2006, p. 203.

⁶ LVIA. F. 80 (SA) Ap. 1 B. 13878.

⁷ LVIA. F. 11 (SA) Ap. 1 B. 18193 l. 6v.

⁸ LVIA. F. 11 (SA) Ap. 1 B. 18192 l. 6v-7.

⁹ LVIA. F. 11 (SA) Ap. 1 B. 3357 l. 3v.

¹⁰ LVIA. F. 80 (SA) Ap. 1 B. 14152

1831 m. caro valdžiai panaikinus Ukmergės pilies ir žemės teismus, jų bylos perėjo Ukmergės apskrities teismo žinion.

II. DOKUMENTŲ SUTVARKYMAS

Bendrosios žinios apie fondo dokumentus

1852 m. caro įsaku buvo įsteigtas Vilniaus centrinis senųjų aktų archyvas, kuriame turėjo būti sukaupti visi LDK veikusių įstaigų ir institucijų aktai, surašyti iki 1799 m. Šio archyvo direktoriumi buvo paskirtas Nikita Gorbačevskis. Ukmergės apskrities teismas, kuriam priklausė Ukmergės pilies ir žemės teismų knygos, 1853–1859 m. laikotarpiu Vilniaus centriniam senųjų aktų archyvui perdavė 407 bylas.¹¹

1853 m. birželio-rugsėjo mėn. nedidelėmis siuntomis Vilniaus centrinis senųjų aktų archyvas gavo 70 Ukmergės pilies teismo aktų knygų.¹² Iš šių bylų perdavimo žiniaraščio galima spręsti apie jų būklę: visos aktų knygos buvo įrištos, lapai sunumeruoti, suvarstyti virvele, surišimo vieta užantspauduota Vilniaus, Gardino ir Balstogės gubernijų revizinės komisijos antspaudu. 1857 m. rugsėjo-spalio mėn. Vilniaus centrinis senųjų aktų archyvas gavo - 155, o 1859 m. liepos mėn. 71 Ukmergės pilies teismo bylą.

1872 m. buvo išleistas N. Gorbačevskio sudarytas spausdintinis Vilniaus senųjų aktų archyvo bylų inventorinis apyrašas, pavadintas Katalogu, į kurį buvo įrašytos 18243 bylos. Ukmergės pilies teismo bylos (285 vienetai) N. Gorbačevskio kataloge sudarė atskirą grupę (Gor. Nr. 13878–14162).¹³ Bylos buvo išdėstytos tokia pat chronologine ir temine seka, kokia buvo gautos iš Ukmergės apskrities teismo. Ankstyviausias dokumentas buvo 1596 m., vėlyviausias – 1803 m. Pagal dokumentų tipus bylos buvo suskirstytos į kelias grupes: aktų knygos; einamųjų reikalų, aktų ir dekretų protokolai; sumarinių, ordinarinių ir kalinių bylų rejestrai; kiti protokolai ir rejestrai. Kiekvienai bylai kataloge suteiktas inventorinis numeris, nustatytos chronologinės ribos, tačiau lapų kiekis nurodytas tik aktų knygose. 1911 m. kovo-balandžio mėn. buvo sunumeruoti einamųjų reikalų, aktų ir dekretų protokolų; sumarinių, ordinarinių, kalinių ir kitų bylų rejestrų lapai. N. Gorbačevskio senųjų aktų katalogu, nepaisant jo neišbaigtumo, plačiai naudojama iki šių dienų.

1873–1903 m. Vilniaus centrinis senųjų aktų archyvas iš įvairių įstaigų papildomai gavo nemažai bylų.¹⁴ Ukmergės pilies teismo bylų kompleksas pasipildė septyniomis bylomis. Jos buvo

¹¹ MIENICKI, Ryszard; *Archiwum Akt Dawnych w Wilnie* – Warszawa, 1923, p. 48.

¹² LVIA. F. 594 Ap. 1, B. 663, l. 93.–95v.

¹³ ГОРБАЧЕВСКИЙ, Никита; *Каталог древним актовым книгам губерний Виленской, Гродненской, Минской и Ковенской* – Вильна; 1872, p. 494–503.

¹⁴ MIENICKI, Ryszard; *Archiwum Akt Dawnych w Wilnie* – Warszawa, 1923, p. 53–57.

įrašytos į papildomą rankraštinį N. Gorbačevskio katalogą (Gor. Nr. 18540, 18561, 18571, 18601, 18602, 18602 a ir 18624, kurį sudarė bylos į archyvą patekusios 1873–1914 m. ir neįtrauktos į 1872 m. spausdintinį N. Gorbačevskio katalogą.

Vilniaus centriniame senųjų aktų archyve didelis dėmesys buvo skiriamas mokslinių-informacinių priemonių kūrimui (rejestrui, vidaus apyrašai, asmenvardžių ir vietovardžių rodyklės). Dėl dokumentų senumo ir istorinės vertės svarbus vaidmuo teko Ukmergės pilies teismo knygoms. 1886-1890 m. laikotarpyje buvo sudaryti 1124 Ukmergės pilies teismo aktų rejestrui¹⁵. Tai buvo chronologine tvarka rusų kalba surašyti knygose esančių dokumentų sąrašai. Rejestre buvo įrašomi akto data, dokumento pavadinimas (testamentas, pirkimo-pardavimo aktas, skolos įsipareigojimas ir kt.), o taip pat besibylinėjančių asmenų pavardės.

Dokumentų rejestrų sudarymą XVI-XVIII a. Ukmergės pilies teismo knygoms skatino ir objektyvus vietos bajorų susidomėjimas Senaisiais aktais, nes XIX a. carinė valdžia vykdė LDK bajorijos luomo legitimizacijos politiką. Bajorai Senuosiuose aktuose ieškojo savo kilmės, teisių į dvarus ir kitą nekilnojamą turtą patvirtinančių dokumentų.

XX a. pr. palaipsniui pradėti sudaryti knygų vidaus apyrašai bei asmenvardžių ir vietovardžių rodyklės. 1908 m. archyvo leidykloje buvo išspausdintas leidinio „Vilniaus centrinio senųjų aktų archyvo dokumentų apyrašai“ („Описи документов Виленского центрального архива древних актов“) šeštasis tomas, kurį sudarė devynių Ukmergės pilies teismo knygų (Gorb. kat. Nr. 13878-13886) vidaus apyrašai. Tai buvo seniausios teismo knygos, kuriose įrašytų 1873 aktų chronologinės ribos siekė 1596-1607 m. Apyraše rusų kalba buvo pateikti kiekvieno registruoto teismo akto eilės numeris, jo sudarymo ir įrašymo į teismo knygą (aktikacijos) data, trumpas bylos turinio išdėstymas bei nurodyti bylos signatūra ir lapų numeriai.

1912 m. archyvas išleido devintą Vilniaus centrinio senųjų aktų archyvo dokumentų apyrašų tomą, kuris taip pat buvo skirtas Ukmergės pilies teismo knygoms. Jį sudarė šešių Ukmergės pilies teismo knygų (Gor. kat. Nr. 13887-13892), kuriose įrašytas 2451 aktas (chronologinės ribos 1609-1624 m.) vidaus apyrašai. Kiekvienam apyrašo tomui buvo sudarytos asmenvardžių ir vietovardžių rodyklės. Tokiu būdu buvo pilnai aprašyta 15 teismo knygų (Gor. kat. Nr. 13878-13892), turinčių 4324 aktus, kurių chronologinės ribos 1596–1624 m. Dabartiniu laikotarpiu leidinys „Vilniaus centrinio senųjų aktų archyvo dokumentų apyrašai“ yra saugomas Lietuvos archyvų bibliotekos fonduose.

XX a. vykę pasauliniai karai ir okupacijos skaudžiai atsiliepė Vilniaus centriniams senųjų aktų archyvui. Jis ne kartą buvo išvežtas į užsienį ir vėl grąžintas į Lietuvą. Nemažai bylų dingo arba

¹⁵MIENICKI R, Ten pat. p. 63

atsidūrė kitų šalių archyvuose. Po karo Vilniaus centrinio senųjų aktų archyvo bylos perėjo LTSR centrinio valstybinio archyvo žinion. 1946 m., siekiant įvesti tikslią Lietuvos archyvuose saugomų fondų apskaitą ir kontrolę, Vyriausioji archyvų valdyba prie TSRS vidaus reikalų ministerijos išleido potvarkį, kuriuo LTSR archyvo valdybai nurodoma užregistruoti visus tuo metu buvusius archyvų fondus, suteikiant jiems numerius. Vykdamas šį potvarkį, 1949–1951 m. Ukmergės pilies teismo fondui buvo suteiktas Nr. 80 (SA), Ukmergės žemės teismo fondui – Nr. 79 (SA).

1957-01-01 buvo įsteigtas LTSR centrinis valstybinis istorijos archyvas, kuriam iš LTSR centrinio valstybinio archyvo buvo perduoti Senųjų aktų, tarp jų ir Ukmergės pilies ir žemės teismų, fondai.

Ukmergės pilies teismo fondą Nr. 80 (SA) sudarė trys apyrašai. N. Gorbačevskio katalogas buvo naudojamas kaip apyrašas Nr. 1, apyrašas Nr. 2 buvo sudarytas 1968 m. iš XVI–XVIII a. dokumentų pabirų ir XIX a. pr. Ukmergės pilies teismo aktų knygų, o apyrašas Nr. 3 – iš papildomo rankraštinio N. Gorbačevskio katalogo bylų.

1975–1978 m. ir 1980 m. Lietuvos centriniam valstybiniam istorijos archyve atlikus Ukmergės pilies teismo fondo Nr. 80 (SA) bylų kiekio ir fizinės būklės patikrinimą, nustatyta, kad pagal N. Gorbačevskio katalogą, kuris buvo naudojamas kaip apskaitos dokumentas, bylų grupėje Nr. 13878–14162 (289 apskaitos vienetai) faktiškai yra 250 bylų, tame tarpe ir 4 raidinės Gor. Nr. 13978 a, 13979 a, 14075 a ir 14145 a. Apyraše Nr. 2 buvo 23 bylos, tame tarpe viena raidinė byla 12a, apyraše Nr. 3 – 7 bylos. Paaiškėjo, kad pagal N. Gorbačevskio katalogą trūksta 39 bylų.

Paieškos metu buvo nustatyta, kad 20 bylų saugomos Vilniaus universiteto (toliau – VU) bibliotekos Rankraščių skyriuje (fondas Nr. 7 „LDK teismai“). Tai bylos Gor. Nr. 13880, 13884, 13886–13892, 13894, 13895, 13898, 13900–13905, 13907–13909. Likusios 19 N. Gorbačevskio katalogo bylų Nr. 13879, 13881–13883, 13885, 13893, 13896, 13897, 13899, 13906, 13986, 14042, 14086, 14104, 14144, 14150, 14153–14155 buvo išbrauktos iš archyvo apskaitos (1983-09-12 nurašymo aktas Nr. 1).

Remiantis LVIA 2009-05-04 Dokumentų ekspertų komisijos posėdžio siūlymu, sudarant Ukmergės pilies teismo fondo Nr. 80 (SA) apyrašą Nr. 1, į jį nebuvo įtrauktos dvi fondui nepriklausančios bylos. 2015 m. jos buvo perkeltos į naujai sudaryto fondo Nr. 1876 (SA) „Senųjų Aktų kolekcija“ apyrašą Nr. 1. Ukmergės pilies teismo fondo Nr. 80 (SA) apyrašas Nr. 3 buvo išbrauktas iš apskaitos. Jo bylos taip pat įrašytos į apyrašą Nr. 1. Po pertvarkymo fonde Nr. 80 (SA) yra du apyrašai. Apyraše Nr. 1 yra 261, apyraše Nr. 2 – 23 apskaitos vienetai.

Iš viso Ukmergės žemės teismo fonde Nr. 80 (SA) yra 284 apskaitos vienetai, kurių chronologinės ribos 1581–1823 m.

Pilies teismo tvirtinamųjų, einamųjų reikalų aktų ir dekretų knygu; tvirtinamųjų, einamųjų reikalų aktų ir dekretų protokolų; summarinių, taktinių, ordinarinių ir kt. rejestrų apyrašas Nr. 1

Iki šiol N. Gorbačevskio katalogas buvo naudojamas kaip apyrašas Nr. 1, todėl siekiant ištaisyti pastebėtus bylų sisteminimo ir jų priklausomybės fondui nustatymo trūkumus, buvo sudarytas Ukmergės pilies teismo fondo Nr. 80 (SA) apyrašas Nr. 1. 2008–2009 m. atlikti šie darbai:

- 1) bylų, saugomų VU bibliotekoje, patikrinimas;
- 2) bylų priklausymo fondui nustatymas;
- 3) dokumentų tikslių chronologinių ribų nustatymas;
- 4) bylų antraščių lietuvių ir rusų kalbomis sudarymas;
- 5) naujų numerių suteikimas apskaitos vienetais.

Naujai sudarytame Ukmergės pilies teismo fondo Nr. 80 (SA) apyraše Nr. 1 kiekvienai iš 261 į N. Gorbačevskio katalogą įrašytų bylų buvo suteiktas naujas apskaitos numeris, tačiau šalia buvo nurodytas ir ankstesnis N. Gorbačevskio katalogo numeris. Apskaitos vienetų apyraše Nr. 1 padidėjo, nes restauruojant šiam apyrašui priklausančią bylą Gor. Nr. 13925, ji buvo suskaidyta į 5 tomus, kurie įtraukti į apskaitą. Kiekvienam šios bylos tomui naujai sudarytame apyraše Nr. 1 suteiktas naujas atskiras apskaitos numeris. Tai pat tikrinant Ukmergės pilies teismo fondo Nr. 80 (SA) apyrašo Nr. 1 bylų kiekį rastos bylos: Gor. Nr. 14104, kuri pagal Lietuvos centrinio istorijos archyvo 1983-09-12 nurašymo aktą Nr. 1 buvo išbraukta iš archyvo apskaitos ir byla Gor. Nr. 13978 b, kuri dėl techninės klaidos į ją nebuvo įtraukta. Bylos Gor. Nr. 14104 ir 13978 b įrašytos į apyrašą Nr. 1 ir įtrauktos į archyvo apskaitą.

Bylų paieškos metu nustatyta, kad VU bibliotekos Rankraščių skyriuje saugomos 21, o ne 20, kaip buvo nurodyta 1983-09-09 nerastų bylų patikrinimo pažymoje, Ukmergės pilies teismo knygu (Gor. Nr. 13880, 13884, 13886–13892, 13894, 13895, 13898, 13900–13905, 13907–13909). Taigi VU bibliotekoje saugomos seniausios XVI–XVII a. Ukmergės pilies teismo fondo knygos, kurių chronologinės ribos 1598–1699 m.

Ukmergės pilies teismo fondo Nr. 80 (SA) apyrašo Nr. 1 knygas galima suskirstyti pagal dokumentų rūšį. Tai tvirtinamųjų, einamųjų reikalų aktų ir dekretų knygos; tvirtinamųjų, einamųjų

reikalų aktų ir dekretų protokolai; summarinių, ordinarinių, taktinių ir kt. bylų rejestrai. Dokumentų chronologinės ribos 1596–1812 m. Seniausia fondo Nr. 80 (SA) apyrašo Nr. 1 byla yra 1596 m. tvirtinamųjų, einamųjų reikalų aktų ir dekretų knyga.

Tvirtinamųjų aktų knygas sudaro įvairių rūšių nuosavybės aktai: testamentai, pirkimo–pardavimo arba keitimo sutartys; dovanojimo raštai, paskolos ir kt. Šie įrašai pilies teismo knygose turėjo tokią pat notarinę galią, kaip ir žemės teismo knygose. Didelę vertę turi išlikę testamentai, jų seniausioje 1596 m. aktų knygoje yra 4. Jie atskleidžia bajorų socialinio-ekonominio išsivystymo ir teisinės kultūros lygį. Einamųjų reikalų aktų knygas sudaro skundai, šaukimai į teismą, vaznių liudijimai apie šaukimų į teismą įteikimą, nukentėjusiųjų apžiūros aktai (obdukcijos) ir kt. Dekretų knygose įrašyti nagrinėjamų kriminalinių arba civilinių bylų turinys, eiga ir skelbiami teismo nuosprendžiai.

Didžioji dalis XVII a. Ukmergės pilies teismo knygose esančių dokumentų parašyti senąja gudų (baltarusių) ir lenkų kalbomis, keletas aktų – lotynų kalba. Dauguma XVIII a. dokumentų parašyti lenkų kalba, nors esama ir lotynų kalba rašytų dokumentų. Tvarkant pirmą apyrašą, sudarytos naujos bylų antraštės lietuvių ir rusų kalbomis, tiksliau nustatytos jų chronologinės ribos ir lapų kiekis.

Sudarant fondo Nr. 80 (SA) „Ukmergės pilies teismas“ apyrašą Nr. 1, rastos dvi šiam fondui nepriklausančios bylos Gor. Nr. 13904 tomas 2 ir tomas 4. Detalios šių dviejų bylų peržiūros metu nustatyta, kad tai yra Livonijos kunigaikštystės pilies teismo knygos. Jos turi naujus (XX a. antros pusės) viršelius. Patikrinus rasta, kad originali byla, N. Gorbačevskio kataloge pažymėta Nr. 13904 yra saugoma VU bibliotekos Rankraščių skyriuje. Bylos autentiškumas nekelia abejonės: atitinka įstaigos pavadinimas, chronologinės ribos, lapų skaičius.

Nustatant bylų priklausomybę fondui, bylas Gor. Nr. 13904 tomas 2 ir tomas 4 nutarta išbraukti iš fondo Nr. 80 (SA) „Ukmergės pilies teismas“ apyrašo Nr. 1. 2015 m. dvi Livonijos kunigaikštystės pilies teismo knygos buvo perkeltos į naujai sudaryto fondo Nr. 1876 (SA) „Senujų Aktų kolekcija“ apyrašą Nr. 1.

Į fondo Nr. 80 (SA) „Ukmergės pilies teismas“ apyrašą Nr. 3 buvo įrašytos 7 bylos (Gor. Nr. 18540, 18561, 18571, 18601, 1602, 18602a ir 18624), anksčiau priklausiusios papildomam rankraštiniam N. Gorbačevskio katalogui. Tai yra pilies teismo tvirtinamųjų aktų, dekretų ir tardymų protokolai; teismo bylų rejestras bei lenkų kalba rašyti 1598–1792 m. Ukmergės pilies teismo tvirtinamųjų, einamųjų reikalų aktų ir dekretų knygų vidaus apyrašai ir asmenvardžių rodyklės. Apyrašo Nr. 3 bylų chronologinės ribos 1729 m.–XIX a. pr. Atsižvelgiant į tai, kad šios bylos savo turiniu labai artimos apyrašo Nr. 1 byloms, bei į LVIA Dokumentų ekspertų komisijos 2000-10-27

siūlymą į naujai pertvarkomų Senųjų aktų pirmuosius bylų apyrašus perkelti trečiųjų apyrašų bylas, į šio fondo apyrašą Nr. 1 įrašytos perkeltos bylos iš apyrašo Nr. 3 Gor. Nr. 18540, 18561, 18571, 18601, 1602, 18602 a ir 18624. Joms suteikti numeriai Nr. 255, 256, 257, 258, 259, 260 ir 261.

Fondo Nr. 80 (SA) „Ukmergės pilies teismas“ apyrašas Nr. 3 buvo išbrauktas iš fondo apskaitos. Pertvarkant fondo Nr. 80 (SA) apyrašą Nr. 1 jis buvo papildytas 13 apskaitos vienetų, o 2 bylos buvo perkeltos į kitą fondą.

Iš viso į fondo Nr. 80 (SA) Ukmergės pilies teismo knygų apyrašą Nr. 1 įrašytas 261 apskaitos vienetas. Jų chronologinės ribos 1596–1812 m.

Senųjų aktų skyriaus
vyriausiasis paleografas

Aleksandr Baniusevič

ПЕРЕВОД СПРАВКИ ФОНДА № 80 „ВИЛКОМИРСКИЙ ГРОДСКИЙ СУД“

I. ИНФОРМАЦИЯ О ФОНДООБРАЗОВАТЕЛЕ

Гродские суды в Великом Княжестве Литовском (далее ВКЛ) появились после судебно-административной реформы, проведенной в 1564–1566 гг. Решения Бельского сейма с 1564 г. и II Литовский Статут с 1566 г. создали основу нового административно-территориального деления ВКЛ. Были образованы поветы, в границах которых действовали отдельные гродские, земские и подкоморские суды. Вилкомирский повет вошел в состав Виленского воеводства, кроме него в Виленское воеводство вошли также Браславский, Лидский, Виленский и Ошмянский поветы. Такое территориальное деление ВКЛ сохранилось до конца XVIII в. Согласно переписи населения с 1790 г. в Вилкомирском повете проживало 144942 жителя, а его площадь составляла 8970 кв² км.

Деятельность и функции суда были точно регламентированы в IV разделе II Литовского Статута. Гродский суд был низшей инстанцией, рассматривавшей уголовные дела дворян. В компетенцию этого суда входило решение тяжких криминальных преступлений, за которые была предусмотрена смертная казнь. Согласно 30 статьи IV раздела II Литовского Статута гродский суд рассматривал дела о набегах на дворянские имения, изнасилованиях, грабежах, кражах, разорении костельного имущества, подделке документов, колдовстве, убийстве или ранении шляхтича и пр. Дела беглых крестьян и слуг по усмотрению их владельца мог решать как гродский, так и земский суды. Гродскому суду приходилось решать и гражданские иски, которые касались уголовных дел.

Юрисдикции гродского суда принадлежала вся поветовая шляхта. В начале каждого месяца в поветовом центре проходили судебные сессии, которые на старобелорусском языке назывались *рочки* или на латинском языке *kadencia*. Сессии начинались в первых числах месяца и длились две недели.

Гродский суд был единственной институцией в повете, должностные лица которого не выбирались, а назначались. Им руководил назначаемый королем поветовый судебный староста, а в воеводстве – воевода. Воеводы и судебные старосты часто бывали заняты другими важными государственными делами, поэтому из-за нехватки времени не могли участвовать в заседаниях суда. В этих случаях 37 статья IV раздела II Литовского Статута обязывала их назначать

должностных лиц гродского суда: подстаростия, судью и писаря. Поэтому гродский суд иногда называли старостинским судом. Основными требованиями для кандидатов в судьи было их дворянское сословие, хорошая репутация, знание права и старобелорусского языка, употреблявшегося в тогдашнем делопроизводстве.

Гродский суд был коллегиальным органом. Дела рассматривали и решения по ним принимали втроём: староста или его заместитель подстаростий, гродский судья и писарь. В случае болезни или отсутствия по уважительным причинам одного из них, сессия отзывалась. Судья, три раза неучаствовавший в заседаниях суда, терял свою должность. Все действия должностных лиц гродского суда могли быть обжалованы в земском суде. Писарь ведал гродскими книгами, в которые вписывал разные юридические акты. Также в эти книги вписывались и документы государственного значения (инструкции послам на сейм, решения сеймиков, королевские универсалы, привилегии и пр.). Записи, внесённые в гродские книги, имели силу актов, подтвержденных нотариусом.

Судьям в их деятельности помогал возный. Он вручал вызовы в суд, проводил осмотр места преступления, официально подтверждал обстоятельства дела, участвовал в судебных заседаниях и др. За насилие против возного законом были предусмотрены строгие наказания.

За свою работу судьи и другие должностные лица постоянного жалования не получали. Им платили по расценкам установленным в Статуте: от каждого решенного дела, от каждого вписанного документа и выданной выписи. Гродский суд был низшей инстанцией, решения которого каждый мог обжаловать в Главном Литовском трибунале или королевском суде. Приговоры суда того времени часто бывали очень строгими: смертная казнь, заключение, ссылка (баниция или инфамия), телесные наказания, большие денежные штрафы. Гродский суд имел свою тюрьму и палача.

В XVI—XVII вв. в судебном делопроизводстве употреблялся древнерусский или старобелорусский язык, в литовской научной литературе ещё называемый славянским канцелярским языком ВКЛ. В 1697 г. в судах был узаконен польский язык.

В 1792 г. гродские суды были упразднены, а их функции переданы землянским судам. Согласно царским указам с 30 октября 1794 г. и 6 февраля 1797 г. гродские суды опять восстановлены и узаконены. В Литве они действовали до 1831 г.

Актовые книги Вилкомирского гродского суда за 1566–1595 гг. не сохранились, поэтому конкретных данных об учреждении суда и его начальной деятельности в исторических источниках и научной литературе найдено очень мало.

Согласно проекту установления границ поветов ВКЛ с 1565–1566 гг. к Вилкомирскому повету были присоединены Оникштинская, Курклевская и Пенянская волости. В книге № 594 Литовской Метрики за 1586–1587 гг. упоминается вилкомирский староста Павел Пац в обязанности которого входило назначение судей гродского суда. В самой древней сохранившейся актовой книге Вилкомирского гродского суда с 1596 г. упоминаются староста Марцин Гедройц, подстаростий Мелхиор Гинейт, судья Юрий Гедройц и писарь Андрей Кронча. Также в этой книге перечислены 12 возных: Валентин и Лаврин Григоровичи, Станислав Здебский, Андрей Мисеровский, Петр Павлович и др. Гродский суд заседал и решал дела чаще чем земский суд, поэтому его обслуживало большее количество возных, обязанных вовремя вручить дворянам вызовы в суд, провести осмотр места преступления и др.

Вилкомирский гродский суд, в отличии от земского суда сессии, которого до 1775 г. поочередно проходили в Вилкомире или Оникштах, заседал только в г. Вилкомир. В инвентаре вилкомирского староства за 1765 г. было отмечено, что “хотя Вилкомир и является поветовым центром, в нём до сих пор нет здания суда, тюрьмы и хранилища для архива актов гродского и земского судов”. Гродский суд нередко заседал в помещениях, принадлежавших частным лицам. Они государством были освобождены от уплаты налога в казну. Так в 1773–1785 гг. канцелярия Вилкомирского гродского суда находилась на Ковенской улице в доме дворянки Монтигайлянки.

Отсутствие собственного постоянного места для работы мешало нормальной деятельности гродского и земского судов. Усилия изменить такое положение были предприняты только тогда, когда старостой Вилкомирского повета был назначен Игнаций Морикони. На его средства в 1787 г. в городе были начаты строить здание суда и подвалы для хранения судебных книг. Строительство велось медленно и в инвентаре г. Вилкомир за 1789 г. оно отмечено как незаконченное.

Ценные данные представлены в 1787 г. составленной описи документов, хранившихся в архиве канцелярии Вилкомирского гродского суда. В ней было указано, что кроме судебных книг, протоколов и реестров в архиве хранятся и 53 фасцикулы (связки дел) составленных из 3287 актов. Они представляли собой так называемые документы-приложения без которых нельзя было начать и обосновать судебный процесс.

В 1831 г. царская власть упразднила Вилкомирский гродский и земский суды. Их дела перешли в ведение Вилкомирского уездного суда.

II. СОЗДАНИЕ ФОНДА И ЕГО СТРУКТУРА

Сведения о фонде

В 1852 г. царским указом был учрежден Виленский центральный архив древних актов, директором которого назначен Никита Горбачевский. В нём должны были быть собраны все документы учреждений ВКЛ, составленные до 1799 г. В течении 1853–1859 гг. Вилкомирский уездный суд передал Виленскому центральному архиву древних актов 407 дел. Архив в июне-сентябре 1853 г. небольшими посылками получил 70 актовых книг Вилкомирского гродского суда. В передаточной описи дел было указано, что все книги в переплёте с пронумерованными и прошнурованными листами, каждая подтверждена печатью ревизионной комиссии Виленской, Гродненской и Белостокской губерний. В сентябре-октябре 1857 г. Виленский центральный архив древних актов получил 155, а в июле 1859 г. 71 дело Вилкомирского гродского суда.

В 1872 г. Н. Горбачевским была издана опись-каталог дел, находящихся в Виленском центральном архиве древних актов. В него были внесены 18243 дела. Вилкомирский гродский суд, как и другие учреждения ВКЛ, в каталоге проходил как отдельная группа дел, имевшая 285 единиц (Гор. № 13878–14162). Дела шли в такой же очередности, в какой были получены из Вилкомирского уездного суда. Самым древним являлся документ с 1596 г., самым поздним с 1803 г. По виду документов дела были распределены: на актовые книги; на акты, поточные и декретовые протоколы; на суммарийные, ординарийные и др. реестры; а также на разных наименований протоколы и реестры. Каждое дело получило инвентарный номер, были указаны хронологические рамки документов, но количество листов указано только в актовых книгах. Актовые, поточные и декретовые протоколы, суммарийные ординарийные и др. реестры были пронумерованы только в марте-апреле 1911 г. Каталог Н. Горбачевского, несмотря на его недостатки, широко вошел в научный оборот.

В 1873–1903 гг. Виленский центральный архив древних актов из разных учреждений получил дополнительно немало дел. Это коснулось и дел Вилкомирского гродского суда. Он пополнился семью книгами. Эти книги были вписаны в дополнительный рукописный каталог Н. Горбачевского (Гор. № 18540, 18561, 18571, 18601, 18602, 18602 а и 18624), который состоял из дел попавших в архив в течении 1873–1914 гг. и не вошедших в печатный каталог Н. Горбачевского.

В Виленском центральном архиве древних актов большое внимание уделялось созданию реестров, внутренних описей, именных и географических указателей. Книги Вилкомирского

городского суда из-за древности своих документов и исторической ценности одними из первых были включены в научно-техническую обработку. В 1886–1890 гг. были составлены реестры 1124 актов Вилкомирского суда. В реестр вносилась дата документа, его вид (завещание, акт купли-продажи, долговое обязательство и пр.), а также фамилии истца и ответчика.

Составление реестров к книгам Вилкомирского городского суда побуждал и объективный интерес литовской шляхты к древним актам. В XIX в. царская власть проводила в Литве политику легитимизации дворян, поэтому местные дворяне в древних судебных книгах активно искали документы, подтверждающие их происхождение, права на земли, имения и пр.

В конце XIX в. приоритетным в архивной работе стало создание внутренних описей и именных и географических указателей. В 1908 г. в архивном издательстве вышел шестой том книги, которая называлась „Описи документов Виленского центрального архива древних актов“. В эту книгу вошли внутренние описи 9 книг Вилкомирского городского суда (Гор. № 13878–13886). Составлявшие эти книги 1873 акта охватывали 1596–1607 гг. В описи были внесены номер каждого зарегистрированного юридического акта, даты его составления и актикации, краткое содержание дела, а также указаны его сигнатура и номера листов.

В 1912 г. вышел девятый том издания „Описи документов Виленского центрального архива древних актов“. В него вошли внутренние описи 6 книг Вилкомирского городского суда (Гор. № 13887–13892) Составлявшие эти книги 2451 акты охватывали 1609–1624 гг. К каждому тому были составлены именной и географической указатели. Таким образом полностью были описаны 15 судебных книг (Гор. № 13878–13892), имевших 4324 акта хронологические рамки которых 1596–1624 гг. В настоящее время „Описи документов Виленского центрального архива древних актов“ хранятся в фондах библиотеки архивов Литвы.

В XX в. прошедшие мировые войны и оккупации болезненно отозвались на судьбе Виленского центрального архива древних актов. Он несколько раз был вывезен за границу. Немало дел потерялось или оказалось в архивах соседних государств. После войны дела Виленского центрального архива древних актов перешли в ведение центрального государственного архива Лит.ССР. В 1946 г. Архивное управление Лит.ССР получило указание Главного Архивного управления при МВД СССР о взятии всех архивных фондов на учёт и присвоении им номеров. Выполняя это указание в 1949–1951 гг. фонду „Вилкомирский городской суд“ был присвоен № 80, а фонду „Вилкомирский земский суд“ № 79.

1 января 1957 г. был учрежден центральный государственный исторический архив Лит.ССР, в который из центрального государственного архива были переданы Древние акты, в

том числе и фонды „Вилкомирский гродский суд“ и „Вилкомирский земский суд“. Фонд № 80 „Вилкомирский гродский суд“ состоял из трёх описей. Каталог Н. Горбачевского использовался как опись № 1, опись № 2 была составлена в 1968 г. из россыпи документов и актов книг Вилкомирского гродского суда с начала XIX в., а опись № 3 из дел дополнительного рукописного каталога Н. Горбачевского.

В 1975–1978, и 1980 гг. в центральном государственном историческом архиве Литвы была проведена проверка наличия и состояния дел фонда № 80 „Вилкомирский гродский суд“. В результате проверки установлено, что в группе дел каталога Н. Горбачевского № 13878–14162, который использовался как документ учёта оказалось в наличии 250 дел, в том числе и 4 литерных Гор. № 13978 а, 13979 а, 14075 а, 14145 а. В описи № 2 имелось 23 дела, в том числе одно литерное 12 а, а в описи № 3 – 7 дел. Выяснилось, что по каталогу Н. Горбачевского отсутствуют 39 дел.

В процессе проведения розыска было установлено, что 20 отсутствующих дел хранятся в Рукописном отделе библиотеки Вильнюсского университета (фонд № 7 „Суды ВКЛ“). Это дела Гор. № 13880, 13884, 13886–13892, 13894, 13895, 13898, 13900–13905, 13907–13909. Розыск 19 отсутствующих дел Гор. № 13879, 13881–13883, 13885, 13893, 13896, 13897, 13899, 13906, 13986, 14042, 14086, 14104, 14144, 14150, 14153–14155 не дал положительных результатов, поэтому они были сняты с учёта архива (акт № 1 от 1983–09–12).

В 2009 г. придерживаясь рекомендации заседания архивной методической комиссии от 4 мая 2009 г. при составлении описи № 1 фонда № 80 „Вилкомирский гродский суд“ из неё были изъяты 2 нефондовые дела. Эти нефондовые дела в 2015 г. были перенесены в опись № 1 новосозданного фонда № 1876 „Коллекция Древних Актов“. В тоже время опись № 3 фонда № 80 ликвидирована, а её дела присоединены к описи № 1.

После усовершенствования по описи № 1 имеется в наличии 261, а по описи № 2 – 23 единицы хранения.

Итого в фонде № 80 „Вилкомирский гродский суд“ имеется 284 единицы хранения, хронологические рамки которых 1581–1823 гг.

Первая опись фонда № 80 „Вилкомирский гродский суд“

Незавершенность и недостатки каталога Н. Горбачевского с точки зрения фондирования и систематизации, явились стимулом для исследований Древних актов. Первым этапом этой работы было создание отдельных описей к фондам учреждений ВКЛ. При составлении описи № 1 фонда № 80 „Вилкомирский гродский суд“ проведены следующие работы:

1. проверка наличия и физического состояния дел, ведение точного фактического учёта Древних актов;
2. проверка дел, хранящихся в библиотеке ВГУ;
3. фондирование;
4. уточнение хронологических рамок документов;
5. составление заголовков дел на литовском и русском языках;
6. перешифровка дел.

В результате проверки установлено, что в первой описи фонда № 80 „Вилкомирский гродский суд“ имеется в наличии 261 единица хранения. Все дела в новосоставленной описи получили новые инвентарные номера. Рядом указаны и старые шифры каталога Н. Горбачевского. Количество единиц хранения в описи № 1 увеличилось потому, что принадлежащая этой описи дело Гор. № 13925 после реставрации было разделено на 5 томов. Для ведения точного фактического учёта Древних актов решено, что каждому тому этого дела в новосоставленной описи № 1 необходимо присвоить отдельный учетный номер.

Также при проведении проверки наличия дел описи № 1 фонда № 80 „Вилкомирский гродский суд“ были обнаружены два дела: дело Гор. № 14104, которое по акту № 1 от 1983–09–12 было снято с учёта архива и дело Гор. № 13978 b, которое по технической ошибке не было в него внесено. Решено, дела Гор. № 14104 и № 13978 b вписать в опись № 1 и внести в учёт архива.

Во время проведенного розыска установлено, что в Рукописном отделе библиотеки Вильнюсского государственного университета хранятся фактически не 20, как было указано в акте № 1 от 1983–09–12, а 21 книга Вилкомирского гродского суда. Это дела Гор. № 13880, 13884, 13886–13892, 13894, 13895, 13898, 13900–13905, 13907–13909. Также выяснено, что в библиотеке ВГУ хранится самая древняя часть книг Вилкомирского гродского суда, хронологические рамки которых 1598–1699 гг.

Дела описи № 1 фонда № 80 по виду документов условно можно разделить: на акты крепостные, поточные и декретовые книги; на акты крепостные, поточные и декретовые протоколы; на суммарийные, тактовые, ординарийные и др. реестры дел. Крайние даты документов 1596–1812 гг. В описи № 1 фонда № 80 самая древняя книга - это актовая крепостная, поточная и декретовая книга за 1596 г.

В акты крепостные книги вносились разного типа документы: завещания, акты купли-продажи, долговые обязательства, дарственные записи и пр. Внесённые в городские книги записи приравнивались актам, имевшим нотариальную силу. Особенно большую ценность представляют завещания. Они показывают социальное-экономическое развитие литовских дворян и уровень их правовой культуры. В поточные книги вписывались жалобы, вызовы в суд, свидетельства возных о вручении вызовов в суд, обдукции и пр. В декретовых книгах излагались суть и процесс рассматриваемых уголовных или гражданских дел и выносились по ним судебные решения.

Большинство документов Вилкомирского городского суда с XVII в. написаны на старобелорусском и польском языках. Намного реже встречаются акты написанные на латинском языке. Почти все документы с XVIII в. написаны на польском, реже на латинском языке. При создании описи № 1 фонда № 80 составлены также новые заголовки дел на литовском и русском языках, точнее указаны хронологические рамки документов и количество листов.

При составлении описи № 1 фонда № 80 „Вилкомирский городской суд“ обнаружены два нефондовые дела Гор. № 13904 том 2 и том 4. Во время их более подробной проверки установлено, что нефондовые дела под номером Гор. № 13904 том 2 и том 4 являются актовыми книгами городского суда Инфлянтского княжества. Они имеют обложки второй половины XX века. Установлено, что дело с аналогичным номером каталога Н. Горбачевского № 13904 хранится в Рукописном отделе библиотеки ВГУ. Его подлинность не вызывает сомнений: данным каталога соответствуют заголовок дела, крайние даты, количество листов. При уточнении принадлежности дел фонду, решено дела Гор. № 13904 том 2 и том 4 упразднить и вынести из новосоставленной описи № 1 фонда № 80 „Вилкомирский городской суд“. В 2015 г. эти две книги городского суда Инфлянтского княжества были перенесены в опись № 1 новосозданного фонда № 1876 „Коллекция Древних Актов“.

По описи № 3 фонда № 80 „Вилкомирский гродский суд“ были учтены 7 единиц хранения Гор. № 18540, 18561, 18571, 18601, 18602, 18602 а и 18624. Они раньше принадлежали дополнительному рукописному каталогу Н. Горбачевского.

По виду документов дела описи № 3 состояли из актовых крепостных и декретовых протоколов; судебного реестра и в XVIII–XIX вв. на польском языке составленных внутренних описей и именных указателей актовых крепостных, поточных и декретовых книг Вилкомирского гродского суда за 1598–1792 гг. Крайние даты документов описи № 3 от 1729 г. до начала XIX в. Ввиду большой ценности этих дел и близости их по содержанию делам описи № 1, а также придерживаясь рекомендации архивной методической комиссии от 2000–10–27 о ликвидации третьих описей фондов Древних актов, решено: опись № 3 фонда № 80 ликвидировать, а её 7 единиц хранения Гор. № 18540, 18561, 18571, 18601, 18602, 18602а и 18624 присоединить к описи № 1. Им присвоены порядковые номера № 255, 256, 257, 258, 259, 260 и 261.

При усовершенствовании описи № 1 фонда № 80 „Вилкомирский гродский суд“ к ней было дописано 13 единиц хранения, а две единицы хранения перенесены в другой фонд.

Всего в описи № 1 фонда № 80 „Вилкомирский гродский суд“ имеется 261 единица хранения, хронологические рамки которых 1596–1812 гг.

Отдел Древних актов

Старший палеограф

Александр Банюсевич